Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan Talousvaliokunnalle

Lausunto
2.10.2024

Asia: K 16/2024 vp Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2024

Ilmastovuosikertomuksella valtioneuvosto raportoi vuosittain eduskunnalle tiedot päästökehityksestä, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteutumisesta sekä etenemisestä kohti asetettuja päästövähennystavoitteita. Ilmastokertomuksessa tarkastellaan myös eri sektorien päästökehitystä ja toimenpiteitä päästöjen vähentämiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on ollut mukana ilmastovuosikertomuksen valmistelussa. Ilmasto- ja energiapolitiikan valmistelussa työ- ja elinkeinoministeriölle kuuluvat teollisuuden energiankäyttö, teollisuuden prosessipäästöt, loppuenergian ja sähkön kulutus, energian kokonaiskäyttö sekä sähkön ja kaukolämmön hankinta. Teollisuuden ja energiantuotannon päästöt kuuluvat suurelta osin EU:n päästökauppajärjestelmän piiriin ja vain pieni osa näistä päästöistä kuuluu taakanjakosektorille.

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu ilmastovuosikertomuksesta seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ympäristöministeriön johdolla valmisteltu kuudes ilmastovuosikertomus antaa laajan ja yksityiskohtaisen kuvan Suomen kokonaispäästöjen kehityksestä ja toteutettujen päästövähennystoimien vaikuttavuudesta ja riittävyydestä.

Työ- ja elinkeinoministeriön sektorin osalta päästökauppajärjestelmän hintaohjauksen lisäksi keskeisiä päästövähennystoimia ovat energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa sekä sähköistymistä edistävät tuet, verot ja muut toimet.

Vuodesta 2005 päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet keskimäärin noin 3% vuodessa ja kokonaisuudessaan päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet 17,7 Mt CO2 –ekv. eli 54%. Päästökauppasektorin päästökehitykseen vaikuttavat fossiilisten energialähteiden vähenevän käytön ohella muun muassa teollisuuden sähkönkysyntä, sähköistymiskehitys, säästä riippuvainen lämmitysenergian kulutus sekä pohjoismainen sähkömarkkinatilanne, joka vaikuttaa sähkön pörssihintaan ja sitä kautta sähkön tuontiin ja sähkön erillistuotannon tarpeeseen.

Päästökauppajärjestelmä on EU-tasolla toimiva harmonisoitu ohjausmekanismi, jota ei voi kansallisella tasolla säädellä. Päästökauppajärjestelmä kattaa suuret teollisuuslaitokset, polttoaineteholtaan yli 20

MW:n laitokset ja niiden kanssa samassa kaukolämpöverkossa olevat pienemmät laitokset sekä Euroopan talousalueen sisäisen lentoliikenteen. Suomessa päästökauppa koskee yli 500 laitosta.

Päästökaupan rinnalla on myös käytössä kansallisia ohjauskeinoja, joilla voidaan vaikuttaa Suomessa päästökaupan piirissä olevien laitosten päästökehitykseen. Näitä ovat energiaverotus, energiatuet ja muut tuet, energiatehokkuustoimet sekä toimet hiilen energiankäytön lopettamiseksi. Päästökauppajärjestelmän soveltamisalaan kuuluvat laitokset ovat energiaverojärjestelmän piirissä ja niihin kohdistetaan samat verotasot ja säännöt kuin päästökaupan ulkopuolisille tahoillekin. Valtaosa sähkön ja kaukolämmön tuotannosta kuuluu päästökauppaan, joten näin ollen päästökauppasektorin päästöt alenevat myös, kun sähkön tai kaukolämmön kulutus pienenee esimerkiksi energiatehokkuustoimen ansiosta.

Erityisen merkittävä viimeaikaiseen kehitykseen vaikuttava toimi on vuonna 2022 voimaan tullut laki kaukolämpöä tai -kylmää tuottavien lämpöpumppujen ja sähkökattiloiden käyttämän sähkön verotuksen laskemisesta veroluokkaan II. Tällä on kannustava vaikutus sähköistää fossiilisia polttoaineita käyttäviä prosesseja ja tuotantoa teollisuudessa sekä kaukolämmön tuotannossa. Teollisten prosessien sähköistämisen merkitys on päästövähennyskeinona korostunut viime vuosina. Sähkön verotusmuutoksilla on tuettu tätä kautta toteutettavia päästövähennyksiä.

Energiatehokkuustoimien merkittävyys jää usein taustalle. Energiatehokkuustoimia toteutetaan laaja-alaisesti Energiaviraston hallinnoimana. Keskeisiä näistä ovat vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset, jotka ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema tapa täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuusvelvoitteet. Sopimustoiminnan piirissä on tällä hetkellä noin 784 yritystä ja niiden reilut 7 600 toimipaikkaa sekä yli 161 kuntaa tai kuntayhtymää. Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt energiatukea sopimuksiin liittyneiden yritysten ja yhteisöjen energiatehokkuusinvestointeihin yhteensä noin 145 miljoonaa euroa vuosina 2017–2023. Tukea on saanut yli 1 400 hanketta, jotka eivät olisi toteutuneet ilman tukea. Selvästi suurin osa (arviolta noin 95 %) päästövähennyksestä syntyy päästökauppasektorilla sähkön ja kaukolämmön suuren osuuden takia kaikessa energiansäästössä. Työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö ja Energiavirasto neuvottelevat parhaillaan toimialojen kanssa seuraavasta sopimuskaudesta vuosille 2026–2035. Tavoite on, että saumattomasti onnistuttaisiin jatkamaan nykyistä tuloksellista toimintaa.

Juhani Tirkkonen
Teollisuusneuvos
Työ- ja elinkeinoministeriö